

La *politja*(ALDC, VII, 1688. La *politja*)

Una *politja* és una ‘roda acanalada per on passa una corda o corretja, i serveix per a aixecar pesos o transmetre un moviment’; doc. des del s. XIV, deriva del llat. vg. *POLĪDĪA, pl. de POLĪDĪUM (← gr. POLIDION, dim. de POLOS ‘eix’, cf. gr. POLEO ‘jo giro’); var. *politxa*, amb ensordiment, semblant al del ross. i al de l’occ. ([d₃] > [tʃ]); ross. *aigatge/aigatxe*, occ. *vilatge/vilatxe*, però no en sentit invers ([tʃ] > [d₃]), com passa en ross. *matxo* > *maïjo* (cf. Veny, 2016): no falta algun cas d’alternança [tʃ]/[d₃] 16 o de [ʒ]/[tʃ] 21; *polija* 21, amb conservació de l’articulació fricativa abans de l’accent, pròpia dels bisbats de Girona i Elna, com a l’època medieval (cf. Coromines, 1971: 260); *bolitja* 77, per sonorització anòmala de l’oclusiva sorda; *poletja* 84, 85, *poletxa* 90, per encreuament amb *polea*, mot d’origen cast., instal·lat en parlars de la Franja i val., però que, per via del fr., ha donat *poli* 1, 3, 6, 11, 13, 14, *polia* 4, 5, 7-9 (← fr. *poulie*) i *polilla* 2, amb una mena d’ultracorrecció. *Corretja* és un der. de CORRĪĠA, que en pallarès va donar inicialment *correia*, pel pas de -GJ- > [j], i després *correa* 86. *Corriola* és una var. de *carriola*, der. de *carro* (< llat. CARRUS), amb atracció de *córrer* (< CŪRRĒRE) (cf. PALDC, III, mapa 456, com també per a *cúrria*, *carrutxa*, *politja*); es pronuncia c[u]rriola (o *curiola* 111, 144, 146, 149, 152, 153, 155, amb bategant, com *sària* ‘sàrria’; cf. PALDC, IV, mapa 481)

en cat. central, i en parlars del mall. i cat. occ. on se sol articular la [o] àtona,

però que en aquest cas [o] > [u] per harmonia vocàlica; *correola* 52 és una mostra de l’alternança de timbre [i]/[e] àtona; *cúrria* és una forma regressiva, amb la var. *curri* 6, 11, 14, amb caiguda de la vocal final de -ia, pròpia del ross. (com *gàbia* > *gabi*). *Carrutxa*, afí a l’arag. i al cast., és un altre der. de *carro*.

Altres mots, de localització puntual, són *roda* 100 (var. alg. *rora* 85, per rotacisme), del llat. RŌTA, per la disposició circular; *volant* 30, 162, 185, amb un sentit inicial semblant (part. de present de *volar* < VŌLĀRE); *bossells* 133, terme mariner, ‘conjunt de diverses politges’ (potser < llat. vg. *BŪTTICĒLLUS, der. de BŪTTIS ‘bota’); *sirga* 101, d’origen incert, seria una extensió de ‘corda per estirar una barca i treure-la a la costa’ al torn que fa aquesta funció; *transmissió* 1, pres del llat. TRANSMISSIŌNEM, ‘aparell que fa passar quelcom d’un lloc a un altre’.

En la distribució areal, *politja* i *politxa* ocupen bona part del Principat a més del bal. i l’alg., mentre que el cognat equivalent d’origen cast., *polea*, pul·lula per poblacions ponentines i ha arrelat en val., on es documenta en Escrig, 1851. *Corriola* s’estén per diverses àrees del Principat, com també del val., on ha rebut la competència de *polea*; el seu pseudoprimitiu *cúrria* (o *curria* 36, 42, 52; *corries* en Eiximenis) coneix poblacions septentrionals del cat. central. *Carrutxa* s’alberga en parlars ponentins.

Són mots normatius *politja*, des del DOrt, 1917; *cúrria*, des del DG₁, 1932, com *curriola* (amb *u* perquè es creia der. de *cúrria*), que es va canviar en *corriola*, des del DIEC₁, 1995.

